BIODIVERSITEIT
STRESSTEST

Landgebonden

SLIM BERMBEHEER - HET BEWUST ONDERHOUDEN VAN BERMEN.

Onder slim bermbeheer wordt het bewust maaien en onderhouden van bermen verstaan [1]. Het doel van deze maatregel is de negatieve impact van intensief bermbeheer op de flora en fauna van bermen te verminderen. Dit kan bijvoorbeeld gedaan worden door minder vaak te maaien, gefaseerd te maaien of in bepaalde patronen te maaien en sommige stukken te laten staan. Naast het bijdragen aan een betere leefomgeving voor flora en fauna draagt slim bermbeheer ook bij aan het verbeteren van de bodemkwaliteit en kan het resulteren in een verhoogde biodiversiteit. De bodem en aanwezige/potentiële soorten bepalen hoe slim bermbeheer er op de locatie uitziet.

BELEIDSVELDEN

Duurzaamheid | Klimaat | Water | Biodiversiteit | Milieu en afval | Landbouw en Natuur | Nationale bijenstrategie | Industrieterreinen | Vergroening Europees Landbouwbeleid

ALGEMENE SOORTEN

Dieren:	Muizen, konijnen, dagvlinders, sprinkhanen, spinnen.
Planten:	Hopklaver, gewone rolklaver, basterdklaver, veldlathyrus, heggewikke, fluitekruid, grote ratelaar, vogelwikke, duizendblad.

LEEFGEBIED

https://www.bij12.nl/onderwerpen/natuur-en-landschap/index-natuur-en-landschap/natuurtypen/

Oevers, slootkant, greppel, droge sloot, waterloop	(N06, N07, N08), N12.02, N12.06, L01.02, L01.03, L01.06, L01.07, L01.10, L01.13, A01.04, A13.01, A13.02, A14.01,
watervlakte	1097,
grasland overig, houtwal, groenvoorziening	1101,
struiken	3181, 3182, 3184, 3185, 3186, 3187, 3191

AANDACHTSPUNTEN

Het idee achter slim bermbeheer is dat wanneer het beheer wordt uitgevoerd de stress op flora en fauna zo klein mogelijk wordt gemaakt. Een goed onderhouden berm waar slim bermbeheer wordt toegepast kan een toename aan fauna verwachten. Ook wordt hierbij de stress op de vegetatie verminderd [2]. Daarnaast kunnen bermen een bijdrage leveren aan de biodiversiteit en connectiviteit van een gebied. De onderstaande aandachtspunten dragen elk bij aan de verhoging van de biodiversiteit. Met een waardering van 1 ster (laag) tot 5 sterren (hoog) kunt u zien welke aandachtspunten het meeste bijdragen .

Aandachtspunten voor slim bermbeheer [3]	Bijdrage
De bermen langs wegen worden gefaseerd gemaaid.	★★★★☆
Er wordt niet gemaaid voor eind juni. Er wort hierna hooguit nog één keer gemaaid in eind augustus.	★★★☆☆
Begrazers worden ingezet in het bermbeheer. Dit wordt niet gedaan in de vorm van drukbegrazing.	★★★☆☆
Verbraming, vergrassing, toename klimop, toename grote brandnetels wordt plekgewijs tegengegaan.	★★★☆☆
Er wordt sinusbeheer toegepast indien van toepassing.	★★★☆☆
Bermen hebben verschillende vegetatielagen en verruigen waar mogelijk.	★★★☆☆
Het maaien wordt zo veel mogelijk gedaan zonder zware machines.	★★★☆☆
Er wordt bewust gestuurd naar een plantensoorten rijke berm. Dit kan gedaan worden door inzaaien, aanplanten of verbindingen te maken met soortenrijke stukken.	★★★★☆

KANSEN VOOR BIODIVERSITEIT

Bij het uitvoeren van slim bermbeheer of het aanpassen van een bestaande berm kunnen er één of meerdere natuurtypen gerealiseerd worden om de biodiversiteit verder te bevorderen. In het geval van bermen is het van belang dat onderdelen hiervan mogen verruigen. Elementen die zeer geschikt zijn voor een verruiging zijn Groenvoorziening, A01.04: Insectenrijke graslanden en L01.13: Bomenrij of solitaire boom. Deze elementen dienen voornamelijk als voedselvoorziening, schuilplaatsen of navigatie-elementen. Bij het beheren van bermen kunnen onderstaande natuurtypen gerealiseerd worden. Door het juist inrichten en beheren van deze elementen kunt u als eindstreven het veelvoudig voorkomen of zelfs vestigen van de bijbehorende gidssoorten verwachten, zie tabel 1.

Natuurtypen	Gidssoorten	Schaal (ha)	Tijd van uitvoer	Tijdsperiode tot effect op biodiversiteit	Onderhoud	Kosten/ha/jaar
Groenvoorziening gras- en kruidachtigen	Gewone dwergvleermuis, Patrijs, Icarusblauwtje	N.v.t.	Kort	Kort	Weinig beheer	Tot € 211,42
A01.04: Insectenrijke graslanden [4]	Patrijs, Icarusblauwtje	N.v.t.	Kort	Kort	Weinig beheer	Tot € 1991,11
L01.13: Bomenrij of solitaire boom [5]	Gewone dwergvleermuis, Das	≥ 0,1	Kort	Lang	Matig beheer	Tot € 969,10

Tabel 1: Natuurtypen met hun geassocieerde gidssoorten die gerealiseerd kunnen worden bij bermen.

Houd er rekening mee dat om een aanspraak te maken op subsidie u regelmatig aan een minimumgrootte van uw gebied moet voldoen.

MEERWAARDE

Financieel

- Kostenbesparing door minder regulier maaien met lichtere machinerie.

Sociaal

- Verbetering van de woon- en leefomgeving en het aanzicht van de bermen bijvoorbeeld door de aanwezigheid van bloemen.

Fysiek

- Verhoging waterbergend vermogen;
- Het afnemen van hittestress;
- Meer kansen voor biodiversiteit en het verminderen van de fragmentatie van groene gebieden.

VOORBEELD

Voor de maatregel:

Als voorbeeld van slim bermbeheer is de Sterrenlaan in Eindhoven gekozen. De straat ligt tussen een woonwijk en het Summa college. Door slim bermbeheer uit te voeren in de vorm van sinusbeheer kan er een mooi habitat gecreëerd worden lands wegen in stedelijk gebied waar normaliter weinig tot geen biodiversiteit te vinden zou zijn geweest. Let wel op dat bermen direct langs drukke wegen niet heel goed voor insecten zullen zijn, omdat veel insecten doodgereden zullen worden.

Met de maatregel:

Legenda

Legenda		
1	Groenvoorziening gras- en kruidachtigen of Insectenrijke graslanden	3184: OF A01.04:
2	Gemaaide berm	
3	Bomenrij en solitaire boom	L01.13

STAPPENPLAN

1: Selecteer een locatie waar slim bermbeheer een meerwaarde kan hebben voor de biodiversiteit. Denk hierbij aan de ligging binnen de gemeente; het toepassen van slim bermbeheer biedt buiten de stadskern sneller de kans ruigere natuurtypen te gebruiken dan een binnen een woonwijk, maar ook in woonwijken kan dit aantrekkelijk uitzien afhankelijk van het ontwerp.

2: Maai de bermen gedeeltelijk kort maar laat een aantal vlakken onaangetast. Pas gefaseerd maaien toe door tijdens de eerstvolgende maaibeurt onaangetaste vlakken nu te maaien en stukken die de eerste keer al gemaaid waren nu over te slaan [2] of pas sinusbeheer toe door sinuspaden te maaien. Bij sinusbeheer blijft circa 40% van de vegetatie staan. Een andere keer worden dezelfde of andere stukken gemaakt [1][4].

3: Maak zo min mogelijk gebruik van zware machinerie om beschadiging aan de flora, fauna en bodem te voorkomen.

4: Indien de weg waarlangs gemaaid wordt twee groene bermen heeft kan er voor gekozen worden één weghelft volledig te maaien tijdens het eerste maaimoment en de andere weghelft op het tweede maaimoment. Laat waar mogelijk verruiging van de bermen plaatsvinden.

5: Het maaimoment moet plaatsvinden na de zaadvorming van de aanwezige vegetatie in de berm zodat na het maaien dezelfde planten terugkomen.

6: Na het inrichten en aanplanten is het van belang dat elk biotoop correct wordt beheerd. In de onderstaande tabel staan de belangrijkste beheermaatregelen.

Zie voor de habitat ook: www.bij12.nl

Habitat	Beheermaatregelen
3184: Groenvoorziening	Gefaseerd maaien. Maai niet heel het grasland tegelijk maar laat delen overstaan voor de aanwezig fauna. Pas bijvoorbeeld sinusbeheer toe.
A01.04: Insectenrijke graslanden	Delen van grasland niet maaien. Dit biedt structuur aan het grasland en ruigere gedeeltes trekken meer fauna aan.
	Voorkom overwoekering door struiken en bomen.
L01.13: Bomenrij of solitaire boom	Weinig beheer uitvoeren in de eerste vijf jaar na aanplanten om een dichte begroeiing te creëren.
	Laat de bomen de hoogte in groeien. Snoei deze in het najaar bij tot de gewenste hoogte en breedte om overlast te voorkomen. In parken is het waardevol om bomen ook lagere takken te laten houden. Dit zorgt voor meer leefruimte en voorkoming van hittestress.
	Houd het een lijnvormig element, anders vervalt de functie als navigatie element voor onder andere de gewone dwergvleermuis.
3191: Struiken	Laat bij het maaien eventueel lage ruigtes (plantenbegroeiing) rondom de struik staan. Door de ruigtes zijn de struiken een betere schuilplaats voor fauna en in de ruigtes kan ook eten gezocht worden.
	Beperk de hoogtegroei van de struiken zodat zij aan de onderkant compact groeien en extra beschutting geven. Er kan gedacht worden om gefaseerd in drie tot vijf jaar steeds een gedeelte tot de grond af te zetten. Dit zorgt ook voor een mooie leeftijdsopbouw, die voor sommige soorten van belang is.
L01.06 Struweelhaag	Voer weinig beheer uit in de eerste vijf jaar na aanplant. Dit levert sneller een dichte begroeiing.
	Laat de bomen de hoogte in groeien. De struiken en bomen aan de kanten mogen wel gesnoeid worden.
	Houd het een lijnvormig element, anders vervalt de functie als navigatie-element voor onder andere de gewone dwergvleermuis.
N12.06: Ruigteveld	Gedeeltes van de ruigtes kunnen eens per drie jaar gemaaid worden. Een ruigte wordt niet meer dan één keer per jaar gemaaid. Werk verder zoals bij groenvoorziening gras.

BRONNEN

[1]: https://www.advantaseeds.nl/ecologisch-bermbeheer

[2] Sinusbeheer: maaibeheer op maat, Jaargang 2016 . Jurgen Couckuyt, Vakblad natuur bos landschap. https://edepot.wur.nl/404139

[3] https://www.natuurvoorelkaar.nl/project/natuurinclusieve-infrastructuur/Slim%20Bermbeheer%20in%20provincie%20Overijssel%20

[4] https://www.bij12.nl/onderwerpen/natuur-en-landschap/index-natuur-en-landschap/agrarische-natuurtypen/a01-agrarische-faunagebieden/a01-04-insectenrijke-graslanden/

[5] https://www.bij12.nl/onderwerpen/natuur-en-landschap/index-natuur-en-landschap/landschapselementtypen/l01-groenblauwe-landschapselementen/l01-13-bomenrij-en-solitaire-boom/

[6] https://www.vlinderstichting.nl/sinusbeheer/